

Особливості реалізації політики соціального захисту в умовах війни

Воєнні конфлікти завжди несуть із собою не лише загрозу національній безпеці, а й глибокі соціально-економічні наслідки для громадян та територій, де відбуваються бойові дії. В умовах війни забезпечення соціального захисту набуває особливого значення. Впровадження ефективної політики соціального захисту територій, що страждають від війни, вимагає комплексного підходу, який передбачає підтримку найуразливіших верств населення, відновлення інфраструктури та забезпечення базових потреб громадян.

Відповідно до ч.2 ст. 64 Конституції України вбачається, що в умовах воєнного стану в Україні можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; конституційні права на соціальний захист, на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї (статті 46, 48 Основного Закону України) не віднесено до переліку прав і свобод, які не можуть бути обмежені [1].

Соціальні послуги, відповідно до чинного ЗУ «Про соціальні послуги», це дії спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають[2].

Соціальний захист - система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хво-роба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо). З макроекономічної точки зору соціальне забезпечення - це система управління соціальними ризиками з метою компенсації шкоди, зниження або запобігання їм дії на процес розширеного відтворення населення. Як соціально-економічна категорія соціальне забезпечення є відносинами щодо перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків [3, с. 7].

Основні проблеми щодо соціального захисту, які виникли в умовах війни:

- Збільшення кількості вразливих категорій населення. Війна породжує величезну кількість переселенців, біженців, інвалідів війни, сімей загиблих та постраждалих. Вразливими стають також особи, які втратили свої домівки та роботу.

- Руїнування інфраструктури. Пошкодження соціальних установ, лікарень, центрів зайнятості, шкіл і дитячих садків значно ускладнює доступ до соціальних послуг та медичного забезпечення.

- Нестача фінансових ресурсів. Війна вимагає значних видатків на оборону, що зменшує можливості держави спрямовувати кошти на соціальний захист. Це створює ризики для стабільного фінансування пенсій, соціальних виплат і допомог.

- Психологічні травми населення. Учасники війни, переселенці та мирні жителі стикаються з психологічними травмами, що вимагає створення спеціалізованих програм соціально-психологічної реабілітації.

Соціальний захист у період військових конфліктів охоплює всі заходи, спрямовані на забезпечення основних прав і гарантій громадян, які зазнали впливу війни. Це включає доступ до медицини, житла, продовольства, фінансової підтримки та інших основних послуг.

У період війни система соціального захисту повинна бути адаптованою для швидкого реагування на виникаючі кризові ситуації. Це включає організацію тимчасового житла для переселенців, забезпечення продуктами харчування, водою, медикаментами, а також допомогу в евакуації.

Основні напрямки реалізації соціального захисту в умовах війни:

- Соціальні виплати та підтримка малозабезпечених. Підтримка громадян через надання грошових виплат, субсидій, гуманітарної допомоги, забезпечення харчування, медичними послугами та ліками є однією з ключових функцій держави.

- Психологічна та реабілітаційна підтримка. Забезпечення послуг психологічної підтримки для військових, переселенців та жертв війни є критично важливим для відновлення соціальної рівноваги в країні.

- Запобігати бездомності та скорочувати її з метою поступової ліквідації

У квітні 2022 року при Президентові України створили новий дорадчий орган — Національну раду з відновлення України від наслідків війни. Рада працює з 23 сферами суспільного життя. У кожній із них відібрані експерти мають скласти плани повоєнного відновлення. Серед напрямів є й соціальний захист.

Право на соціальний захист віднесено до основоположних прав і свобод та гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел. Закріплюючи на конституційному рівні право на соціальний захист кожного громадянина, без будь-яких винятків, держава реалізує положення ст. 24 Конституції України, відповідно до яких громадяни мають рівні конституційні права і не може бути обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [4, с. 12].

В Україні виникає потреба у створенні сучасної моделі соціального захисту, яка базуватиметься на основних принципах діяльності Європейського Союзу. Вважаю, що Україні слід зосередити увагу на підвищенні пенсійних виплат, вдосконаленні соціальної сфери шляхом цифровізації, наданні допомоги малозабезпеченим та забезпеченні безперешкодної участі всіх громадян у суспільному житті.

Така модель соціальної політики, з урахуванням європейських і вітчизняних принципів та стандартів, дозволить покращити рівень соціального захисту та якість життя в суспільстві, протистояти демографічним змінам, зменшити рівень бідності, зміцнити соціальну

згуртованість, подолати будь-які форми дискримінації та підвищити довіру населення до влади.

Отже, на сьогодні головною функцією держави є забезпечення ефективної реалізації політики соціального захисту в умовах війни та підтримка постраждалих. Основним завданням цієї політики має бути забезпечення доступу до якісної допомоги та розробка механізмів надання соціальних послуг, узгоджених з досвідом європейських країн післявоєнного періоду.

Соціальний захист під час війни відіграє життєво важливу роль у підтримці населення, яке зазнало значних втрат і страждань. Адаптація системи соціальної підтримки до умов кризи є необхідною для забезпечення гідного рівня життя, інтеграції вразливих груп та відновлення економічної стабільності. Ефективна реалізація соціального захисту в умовах війни можлива через комплексний підхід, що включає міжнародну співпрацю, цифровізацію послуг, фінансову стійкість та підтримку соціально вразливих категорій громадян.

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>.
3. Стащук О.В., Гергола С.В., Комар-Стаховська К.П. Стан соціального захисту та соціального забезпечення населення України в умовах війни. Економіко-правовий розвиток сучасної України: матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, що присвячена 25-ій річниці з дня заснування Національного університету «Одеська юридична академія», м. Одеса, 25 листопада 2022 р. Одеса, 2022. С. 6-8.
4. Кадикало О.І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2022. № 2. С. 10-14.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**